

MIHAI PASCARU, *Habitatul risipit de globalizare. Impactul psiho-social și rezidențial al proiectului Roșia Montană Gold Corporation*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2007, 152 p.

Poate și pentru că a debutat în carieră cu peste 25 de ani în urmă, într-un sat din Munții Apuseni, Mihai Pascaru ține să continue seria lucrărilor sale fundamentate pe cercetări în această regiune, serie începută cu *Matricea comunitară* (Cluj-Napoca, 2003) și adusă acum, odată cu *Habitatul risipit de globalizare*, foarte aproape de o problemă de mare impact în opinia publică: Roșia Montană și șansele/neșansele dezvoltării ei în condițiile unei economii globalizate.

Primul capitol al cărții („Globalizare și localizare. Cazul Roșia Montană”) prezintă câteva poziții teoretice față de procesul complex al globalizării, precum și o serie de repere atitudinal-valorice legate de globalizare, de sursele și impactul ei asupra țărilor sărace.

În context, Mihai Pascaru reține, între alte aspecte importante, observațiile lui Ulrike Schuerkens, care consideră că în lumea contemporană două serii de procese sociale se întrepătrund tot mai puternic, până acolo încât nu se mai pot deosebi: pe de o parte, există procesele unificatoare de modernizare și globalizare, mai ales de origine vestică, în curs de extindere în întreaga lume: pe de altă parte, există tendința de a menține *viața lumilor locale (local life-worlds)* și de a păstra autenticitatea culturilor lor. Interacțiunea acestor procese, observă Schuerkens, duce la forme variate de implantare și adaptare la modernitate și cultura vestică, ele cristalizându-se în diferite amestecuri și moduri hibride de modernitate vestică și tradiții non-vestice, diferite forme de reacție și rezistență la impunerea modelului vestic sau diferite forme de dizolvare și distrugere a vieții lumilor tradiționale, prin impactul civilizației vestice.

Dintre reperele atitudinal-valorice, semnificative i se par autorului cele conturate de Yusufu Bala Usman, profesor nigerian de drept, care, după o analiză critică a conceptului de globalizare, se întreabă dacă nu cumva este vorba doar de un mit creat de cei care vor să-și impună bunurile lor, serviciile lor, investițiile lor de capital și întreg stilul lor de viață asupra celor săraci, pentru ca ei să continue să obțină profituri din resursele, producția și consumul din țările sărace și să le mențină subjugate, din punctul de vedere al politicii, economiei și al mentalității.

Un subcapitol important din prima parte a lucrării este consacrat proiectului *Roșia Montană Gold Corporation*, prezentându-se unele aspecte mai mult sau mai puțin cunoscute publicului larg, aspecte ce descriu obiectivele, etapele, beneficiile estimate, dar și riscurile pe care proiectul le implică. Sunt prezentate și unele repere istorice, geografice și etnologice privitoare la comuna Roșia Montană.

În *Addenda* la acest capitol, sub titlul *La început a fost autarhia*, sunt rezumate câteva din rezultatele unor investigații realizate de o echipă de sociologi clujeni, condusă de Ion Aluș în anii șaptezeci-optzeci ai secolului trecut, înainte de demararea lucrărilor la Combinatul Minier al Cuprului Roșia Poieni (CMCRP). Acest combinat era o investiție de anvergura celei propuse de către *Roșia Montană Gold Corporation*, dar reprezenta expresia directă a autarhiei comuniste, opusul globalizării care începuse să facă presiuni tot mai mari asupra unui sistem care, prin definiție, era închis, presiuni care vor duce în final la căderea zgomotoasă a sistemului comunist.

„Corna – satul fără mâine” este genericul sub care se înscrie cel de al doilea capitol, rezervat prezentării unor opinii ale locuitorilor din Corna și Bunta (două așezări din comuna Roșia Montană), în legătură cu proiectul Roșia Montană Gold Corporation. Cele două localități urmează să dispară de pe hartă, în condițiile în care proiectul se pune în aplicare. Investigațiile s-au realizat în 2003 și au avut ca principale instrumente de investigare *ghidul de interviu* (specific metodologiei calitativiste) și *chestionarul* (definitiv pentru anchetă). Ghidul de interviu a fost necesar pentru explorarea complexității problemelor din teren, în timp ce prin chestionar s-a urmărit identificarea distribuției unor opinii, reprezentări, atitudini la nivel comunitar. S-a revenit cu interviul pentru aprofundarea

rezultatelor anchetei, datele generale rezultate din aceste investigații fiind privite și din perspectiva psiho-sociologică a grupurilor de poziție și strategiilor de viață, utilizându-se metodologia matricei comunitare, dar și din perspectiva metodologică a triangulației.

Un câștig important al cercetărilor este privirea *grupurilor de poziție* din perspectiva *matricei comunitare* (teorie și metodologie pe care Mihai Pascaru le-a propus în 2003). Grupurile de poziție din satul Corna se structurau în jurul *acordului* sau *dezacordului*, mai mult sau mai puțin explicit, față de proiectul RMGC și consecințele sale. În satul Corna declarau că *sunt de acord, fără nici o părere de rău, cu ideea proiectului RMGC de a construi pe locul satului un iaz de decantare* 9,4% dintre respondenți, *că sunt de acord, dar le pare rău* 28,1% și *că nu sunt de acord* 29,7%. Cei care erau de acord fără nicio părere de rău aveau un indice al matricei comunitare peste medie (0,50/1) datorită mai ales indicelui mare al cunoașterii (0,82/1) și indicelui mare al comunicării (0,57/1), fapt care semnala puternica lor integrare în comunitate. Sensul practic al acestor delimitări putea fi și acela de a semnala faptul că, în condițiile unei dezbateri și decizii colective, prin poziția în comunitate a grupurilor care păreau să susțină proiectul RMGC, acestea ar fi urmat să aibă câștig de cauză în detrimentul grupurilor care păreau să se opună proiectului.

În *Addenda* la cel de al doilea capitol sunt prezentate rezultatele unei cercetări calitative, realizate în 2004, în centrul de comună Roșia Montană. Această cercetare a vizat o serie de elemente de istorie orală ce privesc evoluția mineritului, modul în care locuitorii din Roșia Montană se raportau la intențiile și proiectele Roșia Montană Gold Corporation, precum și aprecieri privind persoanele ce părăsiseră zona sau reprezentări asupra schimbărilor produse de la apariția RMGC în zonă și reprezentări asupra viitorului având în vedere impactul RMGC.

„Globalizarea și vaca de muls” este cel de al treilea capitol al lucrării lui Mihai Pascaru. Acest capitol cuprinde datele culese în timpul experimentărilor realizate pentru proiectul european *Eugenia – Observatoire Interrégional de Diagnostic et d’Action Territoriale* (2001–2003). Cercetările s-au realizat în microregiunea Roșia Montană-Almașu Mare-Zlatna și au vizat resursele și barierele psiho-sociologice în creșterea vacilor de lapte. Cele mai relevante resurse ce se puteau lua în calcul erau reprezentate de dorința locuitorilor ca producția de lapte să crească și de dorința acestora de a-și îmbogăți cunoștințele legate de creșterea animalelor. Deschiderea spre piață, faptul că erau favorabili asocierii, precum și disponibilitatea de a contribui la ridicarea unei fabrici de lapte, reprezentau resurse ce puteau duce la creșterea numărului vacilor de lapte. Dintre barierele întâlnite pot fi enumerate cele legate de numărul mic de locuitori care doreau ca și copiii lor să rămână în sat și să crească vite, de numărul mare al celor care se bazau pe sprijinul din partea primăriei sau din partea statului, precum și opoziția unora la ideea de asociere, aceștia din urmă făcând parte din categoria celor ce nu doreau un câștig cât mai mare din gospodărie, deci nu erau orientați spre profit.

Nucleul acestui capitol îl constituie însă rezultatele unei cercetări calitative din anul 2004, cercetări realizate la Roșia Montană. S-au avut în vedere următoarele: 1. mulțumirea sau nemulțumirea în legătură cu numărul de vaci crescute în gospodărie; 2. mulțumirea sau nemulțumirea, în ceea ce privește producția de lapte, precum și utilizarea lui; 3. influența exploatării miniere din zonă și impactul noului proiect; 4. șansele continuării creșterii vacilor de lapte în noile locații de după strămutare sau relocare. Anticipând și acceptând oarecum evoluția mineritului în zonă, locuitorii remarcă: „Agricultura în această comună va lua amploare doar după ce exploatarea minieră își va înceta activitatea, atunci când singurele surse de venit vor fi creșterea animalelor, turismul, munca în pădure, valorificarea ciupercilor, adică, după opinia mea, niciodată. Atâta timp cât va exista exploatarea minieră, vor fi doar neazuri în privința creșterii vacilor și a animalelor în general, mediul înconjurător se va degrada continuu, iar oamenii, cei care vor vrea să rămână, nu e sigur că vor rezista” (p. 125).

În *Addenda* la acest capitol sunt prezentate rezultatele unor investigații realizate în 2001 în comuna Lupșa, în vederea fundamentării unui proiect de dezvoltare integrată a creșterii animalelor. În urma cercetărilor a rezultat faptul că este important ca prelucrătorul de lapte să nu mai profite de situația țaranului, iar crescătorul de vite să nu mai fie considerat o simplă „vacă de muls”.

De secole, problemele din Munții Apuseni par să nu se mai termine, devenind, de la o epocă la alta, tot mai complexe. În ceea ce privește, sperăm ca sociologul Mihai Pascaru să se aplece în continuare asupra lor, studiindu-le atent și oferind factorilor de decizie soluții potrivite pentru rezolvare.

Amalia Cosmina Haneș